VİYANA SATIM SÖZLEŞMESİNDE

ZAPTTAN SORUMLULUK

Hazırlayan : SERHAT ERTOK

İzmir 2018

İÇİNDEKİLER

A. GİRİŞ.....3

I. 6098 SAYILI TBK KAPSAMINDA SATICININ ZAPTTAN SORUMLULUK BORCU 3

a. Genel Olarak.....3

b. Zapt Sorumluluğunun Maddi Şartları……..…….... 6

c. Zapt Sorumluluğunun Şekli Şartları 7

d. Zapt Sorumluluğunda Alıcının Hakları…….....9

aa. Tam Zapt Halinde Alıcının Hakları……...10

bb. Kısmi Zapt Halinde Alıcının Hakları……12

e. Zapt Sorumluluğunda Zamanaşımı…….....14

II. VİYANA SATIM SÖZLEŞMESİNDE ZAPTTAN SORUMLULUK.....14

a. Üçüncü Kişilerin Hak veya Talepleri 14

b. 6098 Sayılı TBK İle Viyana Satım Sözleşmesi Hükümlerinin Karşılaştırılması……....18

III. SONUÇ…….…….19

KAYNAKÇA……..…...20

A. GİRİŞ

Viyana Satım Sözleşmesi 10 Nisan 1980 tarihinde Viyana Konferansı'nda kabul edilerek, 11 Nisan 1980 tarihinde uygulanmaya başlanmıştır. Akit devletlerden birisi olan Türkiye tarafından iş bu sözleşmeye 02/04/2009 tarihli ve 5870 sayılı kanunla katılmamız uygun bulunarak, 01 Ağustos 2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Viyana Satım Sözleşmesi, akit devletler arasındaki uluslararası alım ve satım sözleşmelerinde tarafların vatandaşlıklarının ne olduğuna, tacir olup olmadıklarına, sözleşmelerinin adi veya ticari nitelikte olup olmadığına bakmaksızın sadece satım sözleşmesinin kurulmasını ve alıcı ile satıcının sözleşmeden doğan hak ve borçlarını düzenler. Burada uluslararası alım ve satıma konu olan mal, sadece taşınır maldır. Yani, Viyana Satım Sözleşmesi, akit devletler arasındaki ticari ilişkilerde uluslararası taşınır mal satışına ilişkin kurallar ile bu sözleşmedeki tarafların hak ve sorumluluklarını yeknesaklaştırmaya çalışmıştır.

Bu çalışmamızda öncelikle, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun İkinci Ayırım, Taşınır Satışı bölümünde Satıcının Borçları kapsamında kalan, Zapttan Sorumluluk hükümlerini düzenleyen (m.214 ilâ m.218) irdelenecektir. Ardından ise, Viyana Satım Sözleşmesinde zapttan sorumluluk kapsamında "Üçüncü Kişilerin Hak veya Talepleri" başlıklı (m.41 ilâ m.44) arasında yer alan zapttan sorumluluk konusunun düzenlendiği hükümler irdelenecektir.

6098 sayılı TBK ve Viyana Satım Sözleşmesi kapsamında satıcının zapttan sorumluluk borcuna ilişkin genel olarak tanımı, konusu, kapsamı ve alıcının hakları açıklandıktan sonra, 6098 sayılı TBK ile Viyana Satım Sözleşmesinde satıcının zapttan sorumluluk borcu ve alıcının zapta ilişkin hakları karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

I. 6098 SAYILI TBK KAPSAMINDA SATICININ ZAPTTAN SORUMLULUK BORCU

a. Genel Olarak

Satıcının zapttan sorumluluk borcunun konusu 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 214. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; "*Satış sözleşmesinin kurulduğu sırada var olan bir hak dolayısıyla, satılanın tamamı veya bir kısmı bir üçüncü kişi tarafından alıcının elinden alınırsa satıcı, bundan dolayı alıcıya karşı sorumlu olur.*"

"*Alıcı, elinden alınma tehlikesini sözleşmenin kurulduğu sırada biliyor idiyse satıcı, ayrıca üstlenmiş olmadıkça bundan dolayı sorumlu olmaz.*"

"*Satıcı, üçüncü kişinin hakkını gizlemişse, sorumluluğunu kaldırma veya sınırlama konusunda yapılmış olan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür*." Söz konusu hüküm üç fıkra halinde düzenlenmiştir. Burada konunun anlaşılabilmesi açısından tanımı ve kapsamına değinecek olursak; "*Zaptı üstlenme borcu, üçüncü bir kişinin malda üstün bir hak ileri sürerek malı alıcının elinden almasına ya da onun malı kullanmasına engel olmasına karşı satıcının sorumlu tutulmasıdır*"[1]. TBK 214. maddesinin 1. fıkrasından da anlaşılacağı üzere, "*satıcı hem malın tümüyle alıcının elinden alınmasına karşı (tam zapt), hem de tümüyle değil de bir bölümünün alınması ya da malı kullanmasına engel olunması karşısında (kısmi zapt) nedeniyle sorumlu olacak; ayrıca bu yüzden doğan alıcının zararlarını da ödeyecektir*"[2].

Satıcının zapttan sorumluluğu kanundan doğmaktadır. Satıcının bu durumu ayrıca üstlenmiş olması zorunlu değildir[3]. Satıcının bu konudaki sorumluluğuna gidebilmek için kusurlu olmasına da gerek yoktur.

TBK 214. maddesinin 1. fıkrasına baktığımızda "*..var olan bir hak..*" şeklinde belirtilen söz konusu hak, üstün bir haktır. Maddenin gerekçesinde de görüleceği üzere, bu üstün haklar mülkiyet hakkı, sınırlı bir ayni hak veya etkisi kuvvetlendirilmiş (şerh verilmiş) bir şahsi hak olabilmektedir. Yine bir başka ibare ise, "*..üçüncü kişi tarafından alıcının elinden alınırsa..*" şeklinde yazılan bir ibaredir. Buna göre; elinden alınırsa ibaresinden anlaşılması gereken, söz konusu hükme ait kanun gerekçesine de bakıldığında, üçüncü kişinin alıcıya karşı zapt girişiminde bulunması halidir. Yani, kural olarak zapt girişimi dava yoluyla olabilmektedir. Ancak TBK 216. maddesindeki koşulların varlığı halinde, mahkeme kararı olmaksızın da satıcının, alıcıya karşı zapttan sorumluluğu gündeme gelebilecektir.

TBK 214. maddesinin 2. ve 3. fıkrasına baktığımızda ise, zapttan sorumluluk hükümlerinin emredici nitelikte olmadığı sonucuna varılmaktadır. Söz konusu 3. fıkra hükmünün mefhumu muhalifinden satıcı, sorumluluğunu kaldırma veya sınırlandırma konusunda sorumsuzluk şartı (anlaşması) getirebilmektedir. Ancak, satıcı açısından durum ve koşulların TBK 214. maddenin 3. fıkra hükmüne girmesi halinde; yani satıcının, üçüncü kişinin üstün hakkını alıcıdan gizlemiş olması durumunda sorumsuzluk şartı getirmesi bir anlam ifade etmeyecek ve hükümsüz hale gelecektir.

[1] Zevkliler/Gökyayla, s. 143.
[2] Aydoğdu/Kahveci, s. 131.
[3] Aydoğdu/Kahveci, s. 132.

TBK 214 vd. maddelerinde düzenlenen taşınır mal satışı konusunda satıcının borçlarından birisi olan zapttan sorumluluk hükümleri kapsamı itibariyle, TBK 246. maddesinin atfı gereğince, sadece taşınır mal satışlarına ilişkin değil; aynı zamanda taşınmaz mal satışlarına da ve hatta kanunda belirtilen başkaca sözleşmelere de kıyasen uygulanabilmektedir.

Hukukumuz açısından çok önemli olan tartışmalardan birisi, zapttan sorumluluğun hukuki nitelendirilmesi bakımından (hukuki ayıp kavramı ve zapt sorumluluğu kavramı ilişkisi) doktrinde ortaya çıkan çeşitli görüşlerin mevcut olmasıdır.

Bir görüşe göre[4] zapttan sorumluluk alıcıyı üçüncü kişilerin sübjektif haklarına karşı korurken, hukuki ayıptan sorumluluk alıcıyı hukuki niteliklerdeki eksiklikler nedeniyle satılanda meydana gelen değer eksilmelerine karşı korur. Başka bir görüş[5], zapt halinde satılan şeye yönelik el koymanın üçüncü kişi tarafından gerçekleştirildiği halde, hukuki ayıpta eksikliğin hukuk düzenindeki kurallardan kaynaklandığını ifade etmektedir.

Son bir görüş[6], hukuki ayıp ile zapt kavramlarına ait esasların birbirine yaklaştığına yöneliktir. Hatta zapttan kaynaklanan sorumluluğun hüküm ve sonuçlarının hukuki ayıp şeklinde anlaşılması gerektiği de öne sürülmektedir. Son dönemlerde, hukuki ayıp ve zapttan sorumluluğun aynı esaslara bağlanması yönünde bir eğilim söz konusudur.

Hukuki ayıp kavramı ile zapt kavramı arasındaki temel farklılıklara değinecek olursak kısaca şöyle açıklayabiliriz;

Hukuki ayıp, objektif hukukun (kamu hukukunun) koyduğu sınırlamalardan doğan eksiklikler olarak tanımlanabilir[7]. Zira kamu hukukundan kaynaklanan bir sınırlama sebebiyle alıcı satılandan gereği gibi faydalanamamaktadır[8]. Zapttan sorumlulukta üçüncü kişinin zapt hakkının temelinde özel hukuktan kaynaklanan bir üstün hak bulunmaktadır[9].

Zapt hükümlerinde alıcının satıcıya başvurabilmesi için üçüncü kişinin, alıcıya karşı üstün hakkını ileri sürmesi gerekir. Hukuki ayıpta ise, üçüncü kişinin hakkından tamamen bağımsız bir durum söz konusudur. Yani, üstün hakka sahip üçüncü bir kişi bulunmamaktadır.

[4] Yavuz, s. 63.
[5] Tunçomağ,, s. 121
[6] Zevkliler/Gökyayla, s. 144.
[7] Aydoğdu/Kahveci, s. 150.
[8] Tekelioğlu, Haziran 2017, Cilt: 7, Sayı: 1, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 92.
[9] Tekelioğlu, Haziran 2017, Cilt: 7, Sayı: 1, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 92.

Hukuki ayıp, satılan malın alıcının elinden alınmasını gerektirmez. Ancak, zapt girişiminde ise çoğunlukla satılan malın alıcının elinden alınması durumu mevcuttur[10].

Zapt hükümlerinden TBK 217. maddedeki tam zapt durumunda, sözleşme kendiliğinden sona erer. Aynı zamanda tam zapt halinde mal satıcıya değil, üstün hak sahibi üçüncü kişiye iade edilir[11].

Görüleceği üzere, hukuki ayıp ve zapt hükümlerinin kapsamı bakımından ileri sürülen görüşler ve iki kavram arasındaki temel farklar açıklandıktan sonra; kanımca, zapt hükümlerinin konusu ve uygulama alanı bakımından, kendine özgü hüküm ve sonuçlarının olduğu yapılan kavram karşılaştırması neticesinde ortaya konulduğu için, somut olaylara uygulanacak zapt hükümlerinin, hukuki ayıp kavramından ayrı düşünülmesi ve bu şekilde değerlendirmenin yapılması gerekmektedir.

"*Mülkiyetin kazanılmasında iyiniyetin korunması zapt sorumluluğunun uygulanmasını pratikte zorlaştırmaktadır"*[12]. Mülkiyet hakkı kapsamında üçüncü kişi tarafından ileri sürülen böyle bir hakkın mevcudiyetinde, zapttan sorumluluk hükümlerinin somut olaylara uygulanabilmesi için satıcının emin sıfatıyla zilyet olmaması (satılan malın, satıcı tarafından çalındığı veya üçüncü kişinin elinden rızası dışında çıktığı durumlar) ve 5 yıllık zamanaşımının da dolmamış olması gerekmektedir[13]. Ayrıca, TBK açısından da maddi ve şekli şartların birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir.

b. Zapt Sorumluluğunun Maddi Şartları

1. Geçerli olarak kurulan bir sözleşmenin varlığı halinde, satıcının zapt hükümlerine göre sorumlu olabilmesi için, satışa konu malın alıcıya teslim edilmiş olması gerekmektedir[14]. "*Henüz teslim edilmemiş malın, başkalarının elinde olduğu ileri sürülerek satıcının sorumluluğu yoluna gidilemez*[15]".

2. Satıcının zapt hükümlerine göre sorumluluğunu ortadan kaldıran bir durumun da bulunmaması gerekmektedir[16]. TBK 214. maddenin 2. fıkrası hükmü gereğince; alıcı, satılan mala ilişkin olarak sözleşmenin kurulduğu sırada üçüncü kişinin üstün hakkını biliyorsa,

[10] Tekelioğlu, Haziran 2017, Cilt: 7, Sayı: 1, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 92.
[11] Tekelioğlu, Haziran 2017, Cilt: 7, Sayı: 1, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 92.
[12] Aydoğdu/Kahveci, s. 133.
[13] Aydoğdu/Kahveci, s. 134.
[14] Zevkliler/Gökyayla, s. 144.
[15] Aydoğdu/Kahveci, s. 134.
[16] Aydoğdu/Kahveci, s. 134.

satıcı, bu konuda ayrıca sorumluluğu üstlenirse sorumlu olacaktır. Satıcı tarafından sözleşmenin kurulduğu sırada getirilen sorumsuzluk şartı, TBK 214. maddenin 3. fıkra hükmüne girmesi halinde; yani satıcının, üçüncü kişinin üstün hakkını alıcıdan gizlemiş olması durumunda hükümsüz olacak ve satıcının yine sorumluluğu devam edecektir.

3. Satıcının söz konusu hükümler dahilinde sorumlu olabilmesinin diğer maddi şartlarından biri de; üçüncü kişinin satılan mal üzerindeki üstün hakkının, alıcı ile satıcı arasında geçerli bir şekilde kurulan satım sözleşmesinden önce kazanılmış olması ve sözleşmenin kurulduğu sırada da bu hakkının mevcudiyetini devam ettiriyor olması gerekmektedir.

4. Üçüncü kişinin mal üzerinde ileri sürdüğü ve zapt girişimine konu olabilecek hak, üstün bir hak olması gerekmektedir. Bu hakkın niteliği, mülkiyet hakkı, sınırlı bir ayni hak veya etkisi kuvvetlendirilmiş (şerh verilmiş) şahsi haklardan birisi olmak zorundadır. Aksi halde, üçüncü kişinin sadece tek başına şahsi hakka dayanarak veya hiçbir hakka dayanmaksızın alıcıya karşı yapmış olduğu zapt girişimlerinden satıcı sorumlu olmayacaktır.

5. Üçüncü kişi zaptı sağlayan üstün haklardan birisine dayanarak zapta girişmiş olması gerekmektedir. Üçüncü kişinin herhangi bir hakka dayanmadan, çalarak veya gasp ederek alıcının elinden malı almış olması halinde zapttan sorumluluk hükümleri uygulama alanı bulamayacaktır[17].

Üstün hak sahibi üçüncü kişi, bu zapt girişimini alıcıya karşı dava açarak yerine getirebileceği gibi; satılan mal üzerindeki üstün hakkını ispat ederek, alıcının söz konusu malı mahkeme kararı olmaksızın da kendisine iade etmesini sağlayabilir.

c. Zapt Sorumluluğunun Şekli Şartları

Üçüncü kişinin satım konusu mal üzerindeki üstün hakkını alıcıya karşı dava açarak ileri sürmesi halinde, satıcının zapt hükümlerinden tamamen sorumlu tutulabilmesi için TBK 215. maddesi kapsamında "davanın bildirimi" başlığı altında zapt sorumluluğunun şekli şartları üç fıkra halinde düzenlenmiştir. Buna göre; "*Satılanın elinden alınması tehlikesi ile karşılaşan alıcı, kendisine karşı açılan davayı satıcıya bildirdiği zaman satıcı, durumun gereğine göre ve yargılama usulü uyarınca ya alıcının yanında davaya katılmak ya da alıcı yerine geçerek üçüncü kişiye karşı davayı takip etmek ve savunmak zorundadır.*"

[17] Zevkliler/Gökyayla, s. 145.

"*Bildirme, davaya katılmaya ve savunmaya elverişli bir zamanda yapılmışsa, alıcının aleyhinde verilen hüküm, onun ağır kusuru yüzünden verildiği ispat edilmedikçe, satıcı için de sonuç doğurur.*"

"*Dava, kendisine yüklenilemeyen sebeplerden dolayı satıcıya bildirilmemişse satıcı, zamanında bildirilmiş olsaydı daha elverişli bir hüküm elde edilebileceğini ispatladığı ölçüde sorumluluktan kurtulur.*"

TBK 215. maddenin birinci fıkrasına baktığımızda; Alıcının, üçüncü kişi tarafından, kendisi aleyhine açılan zapta ilişkin davayı satıcıya bildirmesi (ihbar) karşısında satıcı, durumun özelliklerine ve yargılama usulüne göre ya alıcı lehine davaya katılmak ya da alıcı yerine geçerek üçüncü kişiye karşı, taraf olarak davayı takip etmek ve savunmada bulunmak zorundadır[18]. Usul hukukumuzda bir başkasının yanında davaya katılmak mümkün iken; "*alıcı yerine geçerek üçüncü bir kişiye karşı davayı takip etmek ve savunmada bulunmak*" şeklinde bir usul kurumu olmadığından dolayı burada anlaşılması gereken ve usulen de uygun olan satıcının, alıcı yanında fer'i müdahil olarak davaya katılmasıdır[19].

Üstün hak sahibi üçüncü kişinin, alıcıya yönelik zapt girişimi kural olarak dava yolu ile olmaktadır. Buradaki dava türü ise istihkak davasıdır. Söz konusu istihkak davasını alıcı da üçüncü kişiye karşı yöneltebilmektedir. İhbarı gereken dava da budur[20].

TBK 215. maddenin ikinci fıkrasına baktığımızda; Alıcı, üçüncü kişi tarafından kendisine yöneltilen zapt girişimine (davaya) ilişkin bildirimi, satıcıya karşı onun davaya katılmasına ve savunmasına elverişli bir zamanda yapmış olması gerekmektedir. Bu durumda, davada alıcı aleyhine verilecek olan hüküm sonucu, satıcı yönünden de etkili olacak ve satıcı sorumluluktan kurtulamayacaktır. Ancak, alıcının hile yaptığı veya ağır kusurlu olduğu satıcı tarafından ispatlanmış olursa, satıcı sorumluluktan kurtulabilir[21]. Burada alıcı aleyhinde sonuçlanan davada verilen hükümden satıcı açısından da sonuç doğuracağından dolayı alıcının, ayrıca üçüncü kişinin hakkını satıcıya karşı ispatlamasına da gerek yoktur.

TBK 215. maddenin üçüncü fıkrasına baktığımızda ise; Alıcı, üçüncü kişiler tarafından satım konusu mala ilişkin olarak, aleyhine açılan davaları satıcıya ihbar etmelidir. Eğer buna uyulmazsa, satıcı, dava kendisine ihbar edilseydi daha elverişli bir sonuç

[18] Zevkliler/Gökyayla, s. 147.
[19] Aydoğdu/Kahveci, s. 138.
[20] Aydoğdu/Kahveci, s. 133.
[21] Aydoğdu/Kahveci, s. 138.

sağlayacak olduğunu kanıtladığı oranda sorumluluktan kurtulur[22]. Dolayısıyla burada, satıcıya kurtuluş kanıtı getirme imkanı tanınmıştır. Ancak, bildirmeme durumu satıcıdan kaynaklanmışsa, bu durumda yine satıcının sorumluluğuna gidilecektir.

d. Zapt Sorumluluğunda Alıcının Hakları

Alıcının mahkeme kararı olmaksızın satılanı vermesi halinde, satıcının zapttan sorumluluğunun devam ettiğine dair esasları düzenleyen söz konusu hüküm TBK 216. madde hükmüdür. İki fıkra halinde düzenlenmiştir. Buna göre; "*Satıcının zapttan sorumluluğu aşağıdaki hâllerde devam eder:*

"1. Alıcı, bir mahkeme kararı beklemeksizin üçüncü kişinin hakkını dürüstlük kurallarına uygun olarak tanımış ve satılanı ona vermişse."

"2. Alıcı, üçüncü kişinin kendisine karşı dava açmasını beklemeden, satıcıyı satılan üzerindeki hak iddiasına ilişkin uyuşmazlığı dava yoluyla çözümlemesi, aksi takdirde tahkim yoluna başvuracağı konusunda gecikmeksizin uyarmış ve bundan sonuç alamadığı için tahkim yoluna başvurmuşsa."

"Satıcının sorumluluğu, alıcının satılanı üçüncü kişiye vermekle yükümlü olduğunu ispat etmesi durumunda da devam eder."

TBK 216. maddesinin 1. fıkrasının 1. bendine baktığımızda; Alıcının dürüstlük kuralına uygun bir şekilde hareket ederek, üçüncü kişinin üstün hakkını tanıması ve satılanı ona vermesi halinde satıcının sorumluluğunun devam ettiğinden bahsedilmiştir. Yani, üçüncü kişi tarafından üstün hak iddiası ile alıcıya yönelik bir dava açılmışsa ve alıcı da bu durumu TBK 215. madde hükmü uyarınca, usulüne uygun bir şekilde satıcıya bildirimde bulunmuşsa; satıcının bu bildirim karşısında hareketsiz kalması veya yardıma gelmemesi üzerine, alıcı, üçüncü kişinin üstün hakkını tanımış veya hakeme gitmeyi kabul etmiş ise, aleyhte verilen hakem kararı veya tanıma nedeniyle de ayrıca üçüncü kişinin üstün hakkını ispatlamasına gerek yoktur[23]. Bu gibi durumlarda satıcı, üçüncü kişinin üstün hakkının varlığını kabul etmiş sayılır ve sorumluluğu da böylece devam eder.

TBK 216. maddesinin 1. fıkrasının 2. bendine göre; Alıcı, üçüncü kişinin kendisine yönelik dava açmasını beklemeden satıcıyı satılan üzerindeki hak iddiasına ilişkin

[22] Aydoğdu/Kahveci, s. 137.
[23] Zevkliler/Gökyayla, s. 147.

uyuşmazlığı dava yoluyla çözümlemesi, aksi takdirde tahkim yoluna başvuracağı konusunda gecikmeksizin uyarmış (ihtar etmiş) ve bundan sonuç alamadığı için tahkim yoluna başvurması halinde; tahkim sonucunda aleyhte çıkan karar satıcıyı bağlayacak ve zapt sorumluluğu devam edecektir[24].

TBK 216. maddesinin 2. fıkrasına baktığımızda ise; üçüncü kişinin, alıcıya karşı bir dava açmadığı durumlarda; yani dava dışı zapt halinde, alıcı, üçüncü kişiye hukuken malı teslim etmek zorunda olduğunu ispat etmesi durumunda satıcının sorumluluğu devam edecektir. Burada dava dışı zapt kavramından anlaşılması gereken ise, üçüncü kişinin hiçbir hakka dayanmadan satılanı zorla alıcının elinden alması (hırsızlık veya gasp) durumu değil; alıcının, satılanı, üçüncü kişinin ileri sürdüğü üstün bir hakka dayalı olarak kendi rızası ile vermesi durumudur[25].

aa. Tam Zapt Halinde Alıcının Hakları

Satılanın tamamı üçüncü kişi tarafından üstün bir hakka dayalı olarak, ister mahkeme kararına istinaden; isterse de mahkeme kararı olmaksızın alıcının elinden alınmışsa, satış sözleşmesi kendiliğinden (kanunen) sona erecektir. Bunun yanında alıcı da, satıcıdan bir takım istemlerde bulunabilecektir. Alıcı, TBK 217. madde hükmüne göre satıcıdan aşağıdaki istemlerde bulunabilir;

"*1. Satılandan elde ettiği veya elde etmeyi ihmal eylediği ürünlerin değeri indirilerek, ödemiş olduğu satış bedelinin faizi ile birlikte geri verilmesini.*"

"*2. Satılanı elinden alan üçüncü kişiden isteyemeyeceği giderleri.*"

"*3. Davayı satıcıya bildirmekle kaçınılabilecek olanlar dışında kalan bütün yargılama giderleri ile yargılama dışındaki giderleri.*"

"*4. Satılanın tamamen elinden alınması yüzünden doğrudan doğruya uğradığı diğer zararları.*"

"*Satıcı, kendisine hiçbir kusur yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alıcının satılanın elinden alınması yüzünden uğramış olduğu diğer zararları da gidermekle yükümlüdür.*"

[24] Aydoğdu/Kahveci, s. 141.
[25] Aydoğdu/Kahveci, s. 140.

TBK 217. madde hükmünün gerekçesinde de belirtildiği üzere, alıcının ilk dört bentte sayılan haklarını talep edebilmesi için satıcının kusuru aranmamaktadır[26]. Burada kusursuz (objektif) sorumluluk hali mevcuttur. Dolayısıyla, satıcı kusursuz olsa da alıcının bu zararlarını tazmin etmekle yükümlüdür. Alıcının buradaki zararları menfi (doğrudan) zararlardır[27].

TBK 217. madde hükmünün yine gerekçesinde belirtildiği üzere, söz konusu madde hükmünün son fıkrası uyarınca, satıcıdan tazmini istenen zararlar ise müspet (dolaylı) zararlardır. Eğer satıcının ortada bir kusuru yoksa bu zararlardan dolayı tazmin yükümlülüğü altında olmayacaktır. Yani, burada satıcıya kurtuluş kanıtı getirme (kusursuzluğunu ispat) imkanı tanınmış ve dolaylı zararlardan sorumlu tutulabilmesi için kusur şartı aranmıştır.

TBK 217. maddesinin 1. fıkrası 1. bendine baktığımızda; satıcının, alıcının ödemiş olduğu satış bedelini faizi ile birlikte alıcıya iade etmesi gerektiği düzenlenmiştir. Buna göre, üçüncü kişinin üstün hak iddiası ile satılana karşı tam zapt girişiminde bulunması halinde sözleşme kendiliğinden sona ereceğinden dolayı, yasal tasfiye ilişkisinden doğan satıcının iade yükümüne aykırı davranması halinde, sözleşmeden doğan borçlara uygulanacak kurallar burada uygulama alanı bulacaktır[28]. Söz konusu hükümde bahsi geçen faiz tarafların anlaşması ile belirlenen faiz değil; m.217/1 b.1 gereğince kanuni faizdir[29]. Dolayısıyla alıcı, satış bedelini ödediği tarihten itibaren olmak üzere işleyecek olan kanuni faizi talep edebilecektir. Ancak bir ticari iş söz konusu ise o halde, ticari faiz talep edilebilecektir. Söz konusu fıkra hükmünde alıcının sadece satış bedelini ödediği durumlar göz önüne alınarak bir düzenleme yapılmıştır.

TBK 217. maddesinin 1. fıkrası 2. bendine baktığımızda; alıcı, satılan için üçüncü kişiden isteyemeyeceği giderleri satıcıdan isteyebileceğinden bahsetmektedir. Bu giderler satılan için yapılması zorunlu olan (malın bakımı, yönetimi veya korunması için yapılan) giderlerdir. Burada alıcının iyiniyetli zilyet olması ihtimalinde, alıcı, zorunlu ve faydalı masraflardan üçüncü kişiden tahsil edilemeyen kısmı için satıcıdan talepte bulunabilecektir[30]. Alıcı kötüniyetli ise, yani üçüncü kişinin üstün hakkının varlığını biliyorsa ve satıcı da bunu TBK 214. madde kapsamında sorumlu olacağını ayrıca üstlenmişse, burada da yukarıda bahsettiğimiz hususlar aynen geçerli olacaktır. Aksi halde, satıcı ayrıca sorumlu olmayı

[26] Pekmez, Ocak 2015, Yıl 6, Sayı 20, (Satış Sözleşmesinde Zaptın Hukuki Sonuçları), TAAD, s. 531.
[27] Aydoğdu/Kahveci, s. 143.
[28] Pekmez, Ocak 2015, Yıl 6, Sayı 20, (Satış Sözleşmesinde Zaptın Hukuki Sonuçları), TAAD, s. 533.
[29] Pekmez, Ocak 2015, Yıl 6, Sayı 20, (Satış Sözleşmesinde Zaptın Hukuki Sonuçları), TAAD, s. 534.
[30] Pekmez, Ocak 2015, Yıl 6, Sayı 20, (Satış Sözleşmesinde Zaptın Hukuki Sonuçları), TAAD, s. 543.

üstlenmemişse, kötüniyetli alıcı karşısında satıcı bu giderlerden de hiçbir şekilde zaten sorumlu tutulamayacaktır.

TBK 217. maddesinin 1. fıkrası 3. bendine baktığımızda; satıcı yargılama giderleri ile diğer giderlerden sorumlu tutulmaktadır. Yani, üçüncü kişinin zapt girişimi için alıcıya karşı açmış olduğu davaya ait yargılama giderlerinden satıcının sorumlu tutulması durumudur. Diğer giderler ise, yargılama dışında yapılan zapttan sorumluluğun sonucu dolayısıyla yapılan (ihbar masrafı, noter masrafı vb.) masraflardır[31].

TBK 217. maddesinin 1. fıkrası 4. bendine baktığımızda; satılanın alıcının elinden tamamen alınması yüzünden doğrudan uğradığı (olumsuz) zararların tazmininin satıcıdan istenebileceği durumlar düzenlenmiştir. Buradaki masraflar alıcının, üçüncü kişinin zapt girişimi dolayısıyla doğrudan doğruya yapmak zorunda kaldığı harç, vergi veya nakliye masrafı gibi masraflardır[32]. Satıcı kusurlu olmasa da bu zararları talep halinde ödemekle yükümlüdür.

TBK 217. maddesinin 2. fıkrası ise; burada satıcı açısından bir kusur karinesi getirilmiştir. Satıcı kusurlu olmadığını ispat etmedikçe, alıcının satılanın elinden alınması yüzünden uğramış olduğu dolayısıyla (dolaylı zararlar) zararları ödemekle yükümlüdür. Buradaki diğer zararların tazmini yükümlülüğü, doğrudan zararların kapsamı dışında kalan (sözleşmenin kurulması sebebiyle ileride gerçekleşmesi muhtemel olan faydalar) zarar kalemleridir[33].

bb. Kısmi Zapt Halinde Alıcının Hakları

TBK 218. madde hükmü kapsamında satılanın bir kısmı üzerinde üçüncü kişinin üstün bir hakkının mevcut olması halinde, alıcı sadece bu yüzden doğan zararın giderilmesini talep edebilecektir. Buna göre;

"*Satılanın bir kısmı elinden alınmış veya satılan sınırlı ayni bir hakla yüklenmişse alıcı, sadece bu yüzden uğradığı zararın giderilmesini isteyebilir.*"

"*Ancak alıcının, satılandaki bu durumu bilseydi onu satın almayacağı durum ve koşullardan anlaşılıyorsa, alıcı hâkimden sözleşmenin sona ermesine karar vermesini*

[31] Pekmez, Ocak 2015, Yıl 6, Sayı 20, (Satış Sözleşmesinde Zaptın Hukuki Sonuçları), TAAD, s. 546.
[32] Pekmez, Ocak 2015, Yıl 6, Sayı 20, (Satış Sözleşmesinde Zaptın Hukuki Sonuçları), TAAD, s. 550.
[33] Pekmez, Ocak 2015, Yıl 6, Sayı 20, (Satış Sözleşmesinde Zaptın Hukuki Sonuçları), TAAD, s. 550.

isteyebilir. Bu durumda alıcı, satılanın elinde kalmış olan kısmını o zamana kadar elde etmiş olduğu yararlarla birlikte, satıcıya geri vermekle yükümlüdür."

TBK 218. maddesinin 1. fıkrasına baktığımızda; satılanın bir kısmı üçüncü kişi tarafından alıcının elinden alınabileceği gibi; satılanın bir kısmı üzerinde üçüncü kişi tarafından sınırlı bir ayni hak tesis edilmesi yolu ile de, üçüncü kişi tarafından kısmi zapt gerçekleştirilebilecektir. Bundan dolayı alıcı da sadece uğramış olduğu zararların tazminini talep edebilir. Dolayısıyla, kısmi zapt durumunda sözleşme tam zapt halindeki gibi kendiliğinden sona ermeyecek; alıcı sadece kısmi zapttan dolayı uğramış olduğu zararların tazminini isteyebilecektir[34]. Satış sözleşmesi varlığını sürdürdüğünden dolayı sözleşmenin kurulmasına ilişkin giderler alıcı tarafından istenemeyecektir. Kanunda açıkça olumlu zarardan söz edilmese de ortada bir çeşit gereği gibi ifa etmeme durumu söz konusu olduğundan dolayı burada istenebilecek zararın olumlu (müspet) zarar olduğu kabul edilmektedir[35].

TBK 218. Maddesinin 2. Fıkrasına baktığımızda ise; alıcı, satılan üzerinde üçüncü kişinin üstün bir hakkın varlığını biliyor olsaydı onu satın almayacağı durum ve koşullardan anlaşılıyorsa, satış sözleşmesinin sona erdirilmesini dava yolu ile talep edebilecektir. Bu durumda alıcı, satılanın elinde kalmış olan kısmını o zamana kadar elde etmiş olduğu yararlarla birlikte, satıcıya geri vermekle de yükümlü olacaktır.

Alıcı TBK 218. madde hükmünün kendisine tanıdığı bu imkanlardan yalnızca birini tercih edip, kullanabilecektir[36]. Yani alıcı, kanunun tanıdığı her iki imkanı da aynı anda kullanma hakkına sahip olamayacaktır. TBK 218. maddesinin 2. fıkrası hükmü gereğince sözleşmenin sona erdirilmesine karar verilmesi halinde, alıcının haklarının kapsamı TBK 217. maddeye göre belirlenecektir[37].

Alıcı, tam veya kısmi zapttan kaynaklanan seçimlik haklarını kullanırken aynı zamanda da genel hükümlere göre tazminat isteyemeyecektir. Çünkü kanunda zapt hükümlerinden doğan özel sorumluluk hali ve alıcıya tanınan haklar ile bunun sonuçları düzenlenmiştir.

[34] Pekmez, Ocak 2015, Yıl 6, Sayı 20, (Satış Sözleşmesinde Zaptın Hukuki Sonuçları), TAAD, s. 551.
[35] Aydoğdu/Kahveci, s. 144.
[36] Pekmez, Ocak 2015, Yıl 6, Sayı 20, (Satış Sözleşmesinde Zaptın Hukuki Sonuçları), TAAD, s. 551.
[37] Tandoğan, s. 162.

e. Zapt Sorumluluğunda Zamanaşımı

Zapttan sorumlulukla ilgili davaların zamanaşımı bakımından TBK'da herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak doktrin ve Yargıtay, TBK 146. maddesine istinaden genel zamanaşımı süresinin uygulanacağından bahsetmektedir[38]. Buna göre de zamanaşımı süresinin on yıl olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Yargıtay, bu sürenin başlangıcını da zapta ilişkin mahkeme kararının kesinleştiği tarih olarak ele almaktadır[39]. Yani üçüncü kişi tarafından ya da alıcı tarafından açılan istihkak davasının kesinleştiği tarihten itibaren bu süre işlemeye başlayacaktır. Ancak davanın açılmadığı durumlarda ise, alıcının mahkeme kararı olmaksızın satılanı üçüncü kişiye vermesi halinde, süre alıcının satılanı iade ettiği tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır.

II. VİYANA SATIM SÖZLEŞMESİNDE ZAPTTAN SORUMLULUK

a. Üçüncü Kişilerin Hak veya Talepleri

Viyana Satım Sözleşmesi'nde zapttan sorumluluk ile ilgili açık bir hüküm bulunmamakla birlikte, Viyana Satım Sözleşmesi'nin III. Kısmının II. Bölümündeki II. Ayrım "üçüncü kişilerin hak veya talepleri" başlığı altında düzenlenen (m.41 ilâ m.44) hükümler satıcının zapttan sorumluluğu bakımından esas alınmalıdır. Buna göre;

Madde 41 "*Satıcı, üçüncü kişilerin her türlü hak ve taleplerinden ari mallar teslim etmek zorundadır, meğerki, alıcı bu hak ve taleplere konu malları almayı kabul etmiş olsun. Bununla birlikte, bu hak veya talep sınaî ya da diğer bir fikrî mülkiyete dayanmaktaysa, satıcının borcu 42. maddeye tabidir.*"

Söz konusu hükmün lafzına baktığımızda; satıcıya, alıcı ile taşınır satımına ilişkin sözleşme kurarken; satıma konu mal üzerinde, üçüncü kişilerin her türlü hak veya taleplerinden arındırılmış mal teslim etme yükümlülüğü getirilmiştir. Yani, "*satıcı tarafından teslim edilecek malın üzerinde; intifa, rehin, ön alım hakkı bulunmamalı veya üçüncü kişilerin başkaca hakları bulunmamalı, bu mallar herhangi bir devir engeli ile karşılaşmamalıdır*"[40]. Ancak alıcı, üçüncü kişi tarafından ileri sürülen hak veya talebe konu olan malı kabul ederse, satıcının, bu hak veya taleplerden ari mallar teslim etme borcundan söz edilemeyecek ve bu durumdan dolayı da satıcının sorumluluğu yoluna gidilemeyecektir.

[38] Zevkliler/Gökyayla, s. 149.
[39] Zevkliler/Gökyayla, s. 149.
[40] Ceylan, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması Uyarınca Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları, Ankara 2016, s. 25.

Madde 42 "***(1)*** *Satıcı, üçüncü kişilere ait sınaî veya diğer bir fikrî mülkiyete dayanan ve sözleşmenin akdedilmesi sırasında bildiği veya bilmemesinin mümkün olmadığı hak veya taleplerden ari mallar teslim etmek zorundadır, şu şartla ki, hak ya da talep,*

(a) *malların yeniden satılacağı veya diğer bir şekilde kullanılacağı devletin hukukuna göre mevcut olan bir sınaî veya fikrî mülkiyete dayansın ve taraflar sözleşmenin kurulması sırasında malların bu devlette yeniden satılacağını veya kullanılacağını hesaba katmış olsun; veya*

(b) *bunun dışındaki her halde, alıcının işyerinin bulunduğu devletin hukukuna göre mevcut olan bir sınaî veya fikri mülkiyete dayansın*."

"***(2)*** *Satıcının fıkra 1 uyarınca yükümlülüğü,*

(a) *sözleşmenin kurulduğu anda alıcının hakkı ya da talebi bildiği veya bilmemesinin mümkün olmadığı halleri; veya*

(b) *hak ya da talebin, alıcının, satıcının kullanımına sunduğu teknik çizim, tasarım, veya başkaca veriden kaynaklandığı halleri kapsamaz.*"

Satım konusu mal üzerinde üçüncü kişilerin sınai veya fikri mülkiyete dayalı hak ya da taleplerinin mevcut olması halinde ise, bu duruma özel olarak düzenlenmiş 42. madde hükmü uygulama alanı bulacaktır. Madde hükmünün 1. fıkrası uyarınca, sözleşmenin 41. maddesindeki gibi satıcı, üçüncü kişilerin fikri veya sınai mülkiyete dayalı hak ya da taleplerinden arındırılmış mal teslim etmek zorundadır. Madde hükmünün 2. Fıkrasında ise Alıcı, mal üzerindeki sınai veya fikri bir mülkiyete dayalı hakkı veya talebi sözleşmenin kurulduğu sırada biliyorsa veya bilmemesinin mümkün olmadığı durumlarda satıcıyı sorumlu tutamayacaktır.

Madde 43 "***(1)*** *Alıcı, üçüncü kişinin hakkını ya da talebini öğrendikten veya öğrenmesi gerektiği andan itibaren, makul bir süre içinde satıcıya bu hak veya talebin mahiyetini belirten bir bildirimde bulunmazsa 41. veya 42. madde hükümlerine dayanma hakkını kaybeder.*"

"***(2)*** *Satıcı, üçüncü kişinin hakkını ya da talebini ve bunun mahiyetini biliyor idiyse fıkra 1'e dayanamaz.*"

Söz konusu hükmün 1. fıkrasına göre; alıcı ihbar yükümünü yerine getirmediği takdirde üçüncü kişilerin mal üzerindeki hak veya taleplerine (zapta) karşı bu sözleşmeden kaynaklanan haklarını kaybedecektir[41]. Hükmün 2. fıkrası ise, satıcının söz konusu mal üzerindeki üçüncü kişilerin hak veya taleplerini ve bunun mahiyetini bildiği durumlarda fıkra 1 hükmüne dayanamayacaktır yani satıcı, alıcının bildirim yükümünü yerine getirmediğini ileri sürerek sorumluluktan kurtulamayacaktır[42].

Madde 44 "*Alıcının, gerekli bildirimi yapmama konusunda makul bir özrü varsa, 39. maddenin 1. fıkrası ile 43. maddenin 1. fıkrası hükümlerine bakılmaksızın 50. madde uyarınca semende indirim yapması veya yoksun kalınan kâr dışındaki zararının tazminini talep etmesi mümkündür.*"

Söz konusu hüküm sözleşmenin 43. maddesine de atıf yaptığından dolayı burada alıcı, bildirim yapmama konusunda makul bir özrü olduğunu ispatlayarak, satıcıya karşı bir takım haklarını kullanabilecektir. "*Bu haklar özellikle, ayıplı malın onarılması veya ayıpsız benzeriyle değiştirilmesi, sözleşmeden dönme gibi haklardır*."[43]

Viyana Satım Sözleşmesi'nde zapttan sorumluluk hükümlerini düzenleyen üçüncü kişilerin hak veya taleplerinin hukuki niteliğinin tespitinde sözleşmeye aykırılık kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususu tartışmalıdır.

Bir görüşe göre[44], Viyana Satım Sözleşmesi bakımından zapt halinin sözleşme ihlali olarak görüldüğünden bahsedilmiştir. Bu durumda da sözleşmenin 45. madde hükmünün; "*(1) Satıcı, sözleşmeden veya bu Antlaşmadan doğan yükümlülüklerinden herhangi birini yerine getirmezse, alıcı: (a) Madde 46 ilâ 52'de öngörülen haklarını kullanabilir. (b) Madde 74 ilâ 77'de öngörülen tazminatı talep edebilir*." uygulanması gerektiğinden bahsedilmiştir. Bu görüşün benimsenmesi halinde, ayrıca alıcı sözleşmeden dönme hakkının yanında sözleşmenin 46. maddesi kapsamında satıcının yükümlülüklerini yerine getirmesini de isteyebilecektir.

[41] Aydoğdu/Kahveci, s. 139.

[42] Aydoğdu/Kahveci, s. 139.

[43] Aktürk, 2015/1, Ankara Barosu Dergisi (Viyana Satım Sözleşmesi Kapsamında Satıcının Ayıptan Doğan Sorumluluğu), s. 223.

[44] Aydoğdu/Kahveci, s. 136.

Bir başka görüş ise[45], "*CISG m. 46 f. 1 kapsamında olan diğer bir ihlal nevi ise tartışmalı olmakla birlikte malda üçüncü kişilerin hak ve iddiaları şeklinde tezahür eden hukuki ayıplardır. Hukuki ayıpları CISG m. 46 f. 1 kapsamında değerlendiren hâkim görüş, bilhassa kanun sistematiğinde üçüncü kısım ikinci bölüm 2. ayırımda satıcının malın sözleşmeye uygun teslimi yükümü ile üçüncü kişilerin her türlü hak ve talebinden arî teslim yükümlülüğünün birbirinden ayrılmış olmasını delil getirmektedir. Malların sözleşmeye uygunluğu kavramı malın üçüncü kişilerin her türlü hak ve talebinden arî teslim yükümlülüğünü içermemektedir. Ayrıca alıcının sonraki ifa talebini düzenleyen CISG m. 46 f. 2 ve f. 3"de esasen sadece CISG m. 35 ve devamı için öngörülen CISG m. 39"daki ihbar yükümlülüğüne gönderme yapılmış, hukuki ayıplar için bir ihbar yükümlülüğü öngören CISG m. 43"e gönderme yapılmamıştır.*" şeklindedir.

Bu hususstaki hakim görüş ise[46], "*satıcının CISG m. 41 ve 42 hükümlerinde düzenlenen yükümlülüklere aykırı davranmasının, m. 46/II kapsamında "sözleşmeye uygun olmama" olarak nitelendirilemeyeceği*" şeklindedir.

Kanımca, burada sözleşmeye aykırılık kapsamında bir değerlendirme değil; hakim görüşün esas alınarak bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Malların sözleşmeye uygunluğu konusu, sözleşmenin m. 35 ilâ m.40 arasındaki hükümlerde düzenlenmiştir. "Malların sözleşmeye uygunluğu" kavramı, satım konusu malın üçüncü kişilerin hak veya taleplerinden ari bir şekilde teslim etme yükümlülüğünü içermemektedir. Viyana Satım Sözleşmesi, malların sözleşmeye uygun teslim yükümü ile üçüncü kişilerin her türlü hak ve taleplerinden arındırılmış teslim yükümlülüğünü birbirinden ayırmıştır. Sözleşmenin 46. Maddesinin 2. fıkrası ve 3. fıkrası uyarınca, 39. madde hükmüne atıf yapılmıştır. Üçüncü kişilerin satılan mal üzerindeki hak veya taleplerine karşılık ihbar yükümlülüğünün düzenlendiği 43. madde hükmüne ise atıf yapılmamaktadır. Satıcı ile alıcı arasındaki taşınır mal satımının tarafı olmayan üçüncü kişinin, alıcının elinde bulunan mala (satılan) karşı ileri sürdüğü üstün haklar mevcuttur. Bu durumda satım sözleşmesinin tarafı olmayan üçüncü kişinin ileri sürdüğü hak veya taleplerin hukuki sonuçları bakımından, satıcının zapttan sorumluluğu yoluna gidebilmek için sözleşmenin 46. maddesinin 1. fıkrası çerçevesinde hareket edilerek, satılan malda üçüncü kişilerin hak veya talepleri dolayısıyla alıcı bir zarara uğramışsa bunun tazmini istenebilecektir.

[45] Okur, Mart 2013, Sayı 131, Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, s. 7,8.
[46] Ceylan, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması Uyarınca Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları, Ankara 2016, s. 59 (145 numaralı dipnot).

b. 6098 Sayılı TBK İle Viyana Satım Sözleşmesi Hükümlerinin Karşılaştırılması

Türk Hukuku'nda TBK'daki satıcının zapttan sorumluluk hükümlerinin hukuki nitelendirilmesi, kendi içerisinde hukuki ayıp kavramları çerçevesinde değerlendirme yapılmaktadır. Hatta hukuki ayıp ve zapttan sorumluluk hükümleri arasındaki hukuki nitelendirme de tartışmalıdır. Viyana Satım Sözleşmesi'nde ise, hukuki ayıp kavramı ve böyle bir ayrım yoktur.

TBK kapsamında satıcının zapttan sorumluluk hükümleri, sadece taşınır mallar için değil; aynı zamanda taşınmaz mallar ve kanunun kıyasen uygulanmasını işaret ettiği diğer sözleşme türleri (adi veya ticari mal satımı) bakımında da geçerli olacaktır.

Viyana Satım Sözleşmesi'nde zapttan sorumluluk ise, satıcının üçüncü kişilerin hak veya taleplerine karşı sadece ticari taşınır mal satımlarında ve sözleşmenin 42. maddesi kapsamında üçüncü kişilere ait sınai veya fikri mülkiyet haklarına uygulama alanı bulacaktır.

TBK kapsamında satıcının zapttan sorumluluğu, kanundan doğduğu için satıcının ayrıca bu durumu üstlenmesine gerek olmadığı gibi; bu hükümlerden dolayı sorumlu tutulabilmesi için de kusuru aranmamaktadır.

Viyana Satım Sözleşmesi'nin m. 41 ilâ m. 44 hükümlerinde düzenlenen satıcının zapttan sorumluluğu şeklinde anlaşılması gereken, "üçüncü kişilerin hak veya talepleri" başlıklı kanun hükümlerine göre de satıcının sorumluluğu, Viyana Satım Sözleşmesi'nden kaynaklanmaktadır. Yani TBK olduğu gibi bu sözleşmede de satıcının ayriyeten sorumlu tutulması için kusur aranmamaktadır. Satıcı burada da kural olarak sorumlu olacaktır.

TBK kapsamında alıcının, satılan üzerindeki üçüncü kişilerin üstün hakkını biliyor olması durumunda, satıcı ayrıca üstlenmedikçe bundan dolayı sorumlu olmayacaktır.

Viyana Satım Sözleşmesi'nde de aynı durum düzenlenmiştir. Alıcının, üçüncü kişilerin hak veya taleplerini bilerek satım konusu malı kabul etmesi halinde kural olarak satıcı, alıcıya karşı sorumlu olmayacaktır. Ancak, taraflar dilerlerse bu durumda dahi satıcının sorumlu olacağına ilişkin anlaşma yapabilirler.

TBK kapsamında satıcının, üçüncü kişinin üstün hakkını alıcıdan gizlemiş olması durumunda sorumsuzluk şartı getirmesi bir anlam ifade etmeyecek ve sorumluluğu kaldırma konusunda yapılan anlaşma hükümsüz hale gelecektir.

Viyana Satım Sözleşmesi'nde de satıcı, üçüncü kişilerin mal üzerindeki hak veya taleplerini biliyorsa, alıcının kendisine bildirimde bulunmadığı iddiasını ileri sürerek sorumluluktan kurtulamayacaktır.

TBK kapsamında ihbar bildirimi alıcı lehine düzenlenmiştir. Alıcı, üçüncü kişinin üstün hakkına ilişkin ihbar yükümünü satıcıya karşı yerine getirmezse, satılanın zaptından doğan haklarını kaybetmesine yol açmayacaktır. Sadece satıcıya kurutuluş kanıtı sunma hakkı tanınmıştır. Buna göre satıcı, dava kendisine ihbar edilseydi ne derece elverişli bir sonuç elde edileceğini ispatladığı oranda sorumluluktan kurtulacaktır. Ancak bu durumu bildirmeme satıcıdan kaynaklanmışsa, satıcı yine sorumlu olacaktır.

Viyana Satım Sözleşmesi'nde ise 43. madde hükmüne göre alıcı, ihbar yükümünü yerine getirmezse satıcıya karşı zapta ilişkin haklarını kaybedecektir. Sözleşmenin 41 ile 42. maddelerine dayanamayacaktır. Yani satıcı bu durumdan sorumlu olmayacaktır. TBK'daki alıcının haklarına göre daha aleyhe bir durum söz konusudur.

TBK bakımından satılanın tam zaptı ve kısmi zaptı halinde uygulanması gereken hükümler ayrı olarak ortaya konmuş, doğuracağı hüküm ve sonuçlarının da birbirinden farklı olduğu kanunda açıkça düzenlenmiştir. Ayrıca alıcının satıcıdan isteyebileceği zarar kalemleri de tek tek ve açıkça kanunda sayılmıştır.

Viyana Satım Sözleşmesi'nde ise, alıcının sahip olduğu haklar açık ve net bir şekilde düzenlenmemiştir. TBK'daki gibi tam zapt ve kısmi zapt ayrımı yapılmamıştır. Üçüncü kişilerin satılan üzerindeki hak veya taleplerinin hüküm ve sonuçları da ayrıntılı düzenlenmemiştir.

TBK bakımından zapt hükümlerine ilişkin bir zamanaşımı süresi açıkça belirlenmemesine rağmen; TBK 146. madde uyarınca genel zamanaşımı olan on yıllık süre uygulama bulacaktır.

Viyana Satım Sözleşmesi'nde ise, herhangi bir zamanaşımı süresi belirlenmemiştir.

III. SONUÇ

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 214 ilâ 218. maddeleri arasında düzenlenen zapt hükümlerinin konusu ve uygulama alanı bakımından, kendine özgü hüküm ve sonuçlarının olduğu ortadadır. Dolayısıyla zapt sorumluluğuna ilişkin hükümlerin, hukuki ayıp kavramından ayrı düşünülmesi ve bu şekilde değerlendirmenin yapılması gerekmektedir.

Viyana Satım Sözleşmesi'nin 41 ilâ 44. maddeleri arasında düzenlenen "üçüncü kişilerin hak veya talepleri" başlıklı hükümler, TBK'daki zapttan sorumluluk hükümlerinin karşılığını oluşturmaktadır. Söz konusu Viyana Satım Sözleşmesinde de zapta (üçüncü kişilerin hak veya talepleri) ilişkin özel düzenleme yapıldığı için hakim görüşe göre sözleşmeye aykırılık kavramı dışında değerlendirme yapılması gerekmektedir. Alıcı ile satıcının zapttan kaynaklanan hakları ve sorumlulukları, kendi aralarında kurdukları sözleşmede belirleyecekleri hüküm ve sonuçlar (esaslar) doğrultusunda tayin edilebilecektir. Ancak, alıcı ile satıcı arasında mal satım sözleşmesinin kurulma anından sonra, üçüncü kişilerin satım konusu mal üzerinde hak kazanmaları durumu varsa, Viyana Satım Sözleşmesi'nin sözleşmeye aykırılık hükümleri uyarınca, satıcının sorumluluğuna gidilebileceği yönünde bir değerlendirme de yapılabilir.

Viyana Satım Sözleşmesi'nde üçüncü kişilerin satılan mal üzerindeki hak veya taleplerinin doğurduğu hüküm ve sonuçları hem satıcı açısından, hem de alıcı açısından ayrıntılı düzenlenmediğinden dolayı taraflar kendi aralarında, sözleşme özgürlüğü kapsamında 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 214 ilâ 218. maddeleri arasında düzenlenen ve özellikle tam zapt ile kısmi zapt ayrımının doğurduğu hüküm ve sonuçlara benzer nitelikte bir anlaşma sağlayarak, Viyana Satım Sözleşmesinin hükümlerine uygun düştüğü ölçüde TBK'daki zapt hükümlerine paralel nitelikte bir sorumluluk durumu yaratabilirler.

KAYNAKÇA

Aydoğdu, Murat/Kahveci, Nalan: *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 2. Bası, Ankara 2014.

Ceylan, Özge: *Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması Uyarınca Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları*, Ankara 2016.

Okur, Sinan: *Türk Borçlar Kanunu'nda Alıcının Genel ve Sonraki İfa Talebi Üzerine CISG Işığında Eleştirel Bir Değerlendirme*, Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi 2013.

Pekmez, Cüneyt: *Satış Sözleşmesinde Zaptın Hukuki Sonuçları*, TAAD, Yıl:6, Sayı:20 Ocak 2015.

Tandoğan, Haluk: *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri C.1,* 6. Bası, İstanbul 2008.

Tekelioğlu, Numan: *Bir Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı Çerçevesinde Hukuki Ayıp ve Zapttan Sorumluluğun Birbirinden Ayırt Edilmesi*, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2017.

Tunçomağ, Kenan: *Borçlar Hukuk Özel Borç İlişkileri*, 3. Bası, İstanbul, 1977.

Yavuz, Cevdet: *Satıcının Satılanın Ayıplarından Sorumluluğu*, 1. Bası, Beta Basım Yayın, İstanbul, 1989.

Yücer Aktürk, İpek: *Viyana Satım Sözleşmesi Kapsamında Satıcının Ayıptan Doğan Sorumluluğu,* 2015/1 Ankara Barosu Dergisi.

Zevkliler, Aydın/Gökyayla, K.Emre: *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 14 Bası, Ankara 2014.